

SIYOSIY SHARH JANRINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Temirova Gulzor O'zDJTU tayanch doktoranti

Annotasiya. *Ushbu tezisdagi sharh janrining o'ziga xos ilmiy-nazariy talqini hamda siyosiy diskussiyadan farqli jihatlari haqida so'z boradi. Shuningdek, tezisdagi bir qator xorijlik va mahalliy olimlarning tadqiqot ishlari tahlil qilinib mavjud bahsli nazariy qarashlar xususida tegishli taklif va tavsiyalar keltiriladi.*

Kalit so'zlar: *Janr, OAV, sharh, sharh turlari, media-makon, internet jurnalistika.*

Abstract. *This thesis talks about the unique scientific-theoretical interpretation of the comment genre and its different aspects from political discussion. Also, the thesis analyzes the research works of several foreign and local scientists and gives relevant suggestions and recommendations regarding the existing controversial theoretical views.*

Keywords: *Genre, mass media, commentary, types of commentary, media space, internet journalism.*

Rivojlanayotgan globallashuv, jahon siyosatining asosiy subyektlari geosiyosiy strategiyalarining murakkablashuvi, axborot texnologiyalarining, jumladan, Internet va yangi interaktiv ommaviy axborot vositalarining keng tarqalishi sharoitida siyosiy kommunikatsiyaning zamonaviy jamiyat hayotidagi roli va o'rni barqaror bo'lib bormoqda. Shu bilan birga, siyosiy muloqotning asosiy kanali ommaviy axborot vositalari bo'lib, u o'z arsenalida turli texnologiyalar, formatlar, janr tizimlari, lingvistik vositalarga ega. Zamonaviy ommaviy axborot vositalari nutqida tahliliy janrlar (maqola, sharh, tergov, fikr rukni va boshqalar) alohida o'rin tutadi. Siyosiy tahlilda asosiy sintezlovchi rolni siyosiy sharhlar egallaydi, uning diskursiv sohasi ayniqsa keng va mazmunli. Siyosat olamidagi biron bir muhim voqea sharhsiz tugamaydi. Shu bilan birga, zamonaviy tilshunoslikda siyosiy sharh kabi ommaviy ongga ta'sir etuvchi kuchli vositaning lingvistik imkoniyatlarini ilmiy tahlil qilishga yetarlicha e'tibor berilmayapti.

Bugungi kunda, jamiyat hayotida siyosiy kommunikatsiyaning roli ortib borayotgani va undan turli maqsadlarda, shu jumladan ommaviy ongga manipulyatsiya ta'sir qilish vositasi sifatida foydalanish amaliyoti keng tarqalmoqda.

Siyosiy sharhlar nutqini o'rganish ob'ektiv zarur ko'rinadi, chunki zamonaviy odamlar va butun jamiyat uchun olingan ma'lumotlarning haqiqat va yolg'onligini ajrata olish, manipulyatsion texnologiyalarga qarshi turish uchun noto'g'ri ma'lumotni tan olish muhimdir. Siyosiy sharhlar nutqi - siyosiy kuchlarning uyg'unligini, davlatning tashqi va ichki siyosatini rivojlantirish tendentsiyalarini aks ettiruvchi jamiyat siyosiy hayotining murakkab tashkil etilgan hodisasi hisoblanadi. Siyosiy sharhlar nutqining ommaviy auditoriyaga manipulyatsiya ta'sirining pragmatik, semantik, ritorik va kognitiv vositalarini aniqlashdir.

Siyosiy nutqning muhim xususiyati shundaki, siyosatchilar ko'pincha nominalizatsiya, ellipsis, metaforaziya, maxsus intonatsiya va saylovchilar va raqiblar ongiga ta'sir qilishning boshqa usullaridan foydalangan holda o'z maqsadlarini yashirishga harakat qiladilar.

Siyosiy tilning asosiy vazifalaridan biri esa - hokimiyat uchun kurash va agar u o'zlashtirilsa, hokimiyatni o'z qo'lida ushlab turishdir. Siyosiy tilning xarakterli belgilari semantik noaniqlik va fantomizmdir (siyosiy tilning ko'pgina belgilari real denotatsiyaga ega emas). Ongsizlikka, ezoterizmga tayanish (ko'plab siyosiy bayonotlarning asl ma'nosi faqat bir necha kishiga tushunarli), masofa va teatrallik.

Janr jihatidan siyosiy sharh quyidagi bir qator mezonlarga asoslanadi: muloqot ishtirokchilarining tabiati; aloqa kanalining o'ziga xos xususiyatlari; diskursiv strategiyalardan, lingvistik vositalardan foydalanilgan; referent siyosiy hodisa; vaqtinchalik, xronotop.

Aloqa ishtirokchilari nuqtai nazaridan siyosiy sharh xabar muallifining mavjudligi (siyosiy kuzatuvchi, sharhlovchi, tahlilchi, muxbir, intervyu beruvchi, esseist, sharhlovchi, sharhlovchi va boshqalar) va maqsadli auditoriyaning tabiati bilan belgilanadi. (keng jamoatchilik, professional muhit). Sharhlovchining ixtiyorida ko'pincha bir necha soat bor. Muhim voqeani zudlik bilan sharhlar bilan bog'liq muammoni kerakli material va ko'nikmalarni yaxshi biladigan bilimdon jurnalistgina muvaffaqiyatli hal qila oladi. Shuning uchun sharhni tayyorlash odatda sharh mavzusiga oid mavzuga ixtisoslashgan kolonnalist yoki muxbir zimmasiga yuklanadi. Xabar muallifi mohiyatan taqdim etilayotgan ijtimoiy institut va maqsadli auditoriya

o'rtasida kommunikativ vositachi hisoblanadi. Har qanday media tuzilmasi tizimli tashkilotga ega va ma'lum bir jamiyatga xos bo'lgan axborotni ishlab chiqarish va tarqatish jarayonini ijtimoiy tartibga solish normalariga bo'ysunadi. Shuning uchun muallif tomonidan etkazilgan ma'lumotlar individual muallifning emas, balki ommaviy ishlab chiqarish natijasidir.

Siyosiy sharhlar ma'lum aloqa kanallari orqali oqadi: Internet muhitida, shuningdek, ommaviy axborot vositalarida. Har bir ommaviy axborot vositasi uzatilayotgan xabarga sezilarli ta'sir ko'rsatadigan ommaviy axborot vositalarining maxsus xususiyatlari bilan tavsiflanadi. Shunday qilib, gazeta yoki jurnalda matnning og'zaki qismini grafik dizayn va illyustratsiyalar, radioda - ovozli imkoniyatlar va ovoz, televizorda - video orqali yaxshilash mumkin.

Siyosiy sharhda ob'ektni tahlil qilish muallifning nutq ishtirokchilariga qaratilgan bayonot turiga qarab o'zgarishi mumkin bo'lgan muayyan diskursiv strategiyalardan foydalanishini oldindan belgilab beradi. Siyosiy sharh muallifi ataylab muallifning pozitsiyasini aks ettiruvchi ijtimoiy hayot faktlariga asoslanadi va ularning ta'rifini tuzadi.

Shunday qilib, siyosiy sharh bir qator janr shakllantiruvchi omillar asosida shakllanadi. Jurnalistika janrlari tizimida faktga sharhning mavjudligi tahliliy janrlarni sof axborot janrlaridan ajratib turuvchi mezon bo'lib, uning obyekti faktning o'zi hisoblanadi. Bunda sharh janr sifatida emas, balki janr strukturasi element sifatida ishlaydi. Siyosiy sharh potentsial ta'sir nuqtai nazaridan siyosiy kommunikatsiyaning eng qiziqarli janrlaridan biridir. Shu bois siyosiy sharhlar nutqini ilmiy bilimlarning turli sohalari, siyosiy tajriba va ijtimoiy amaliyotni birlashtirgan holda o'rganish dolzarb ko'rinadi.

ADABIYOTLAR VA ELEKTRON RESURSLAR RO'YXATI

1. Aivazova, V.V. "Minnatdorchilik" ramka-stsenariysining kognitiv jihatlari [Matn] // Siyosiy tilshunoslik / ch. ed. A.P. Chudinov; Ural. davlat ped. univ. - Ekaterinburg, 2010. - Nashr. 1/31. - 188 b.

2. Budaev, E.V. Siyosiy metaforalarning semiotik parallelizmi [Matn] // Siyosiy tilshunoslik / ch. ed. A.P. Chudinov; Ural. davlat ped. univ. - Ekaterinburg, 2008. - Nashr. 3/26. - 200 s.

3. Vashtalova, Yu.S. Amerika siyosiy nutqining ritorik xususiyatlari: kognitiv-semantik jihati: AQSH siyosiy yetakchilarining chiqishlari asosida [Matn]: referat. dis. ...kand. Filol. Sci. - Sankt-Peterburg, 2009 yil.

4. Gurevich, S.M. Gazeta: kecha, bugun, ertaga [Matn]. - M.: Aspect-Press, 2004. 288 b.

5. Guseva, O.A. Siyosiy nutqning ritorik-argumentativ xususiyatlari: Prezidentning xalqqa murojaatlari asosida [Matn]: muallif referati. dis. ...kand. Filol. Sci. - Tver, 2006 yil.

6.Хидиров, X. Н. (2019). Philosophical Analysis of the Role of the Media in Shaping Civic Culture in Uzbekistan. Молодой ученый, (15), 322-324.

7.Хидиров, X. Н. (2017). Moral personality education in the philosophy of existentialism of Karl Jaspers. Молодой учёный, 30, 95.

8. Хидиров, X. Н. (2018). Social justice and the process of education, and their mutual influence in the philosophical views of Abu Nasr al-Farabi. Молодой ученый, (14), 262-263.

9.Хусанова Ма'рифат Ахмаджоновна.,Асомиддинова Gulruh Алижоновна. TIL ESTETIKASIGA DOIR. Analytical Journal of Education and Development Volume: 03 Issue: 03 | Mar-2023 ISSN: 2181-2624 www.sciencebox.uz 262-265.